Михайло ЖУК

ДОРА

Оповідання

Годинник, що висів в їдальній кімнаті, швидко вибив дванадцять, хоча вказівки показували третю над ранком. Крізь вікна видко було, як коротка літня ніч мусила ступінь за ступнем відступати перед встаючим сонцем; як прохолодний, повний роси поранок — рожевий і здоровий, як лице дитини,— без . жодного заходу полошив нічні тіні, і вони мусили покидати верхи дерев, біленькі димарі, дахи, вікна і, ховаючись між галузками по садах і ровах, між громадами зелених листків, дивилися синіми невиспаними очима на непроханого гостя. А боже борони ту, котра не встигла зарання сховатися: сонце живою рукою бризкало на неї золотим дощем і синій, холодний колір раптом прилучався до веселої громади і гинув в масі кольорів. Співали пташки... Ні, се ціле повітря було вигаптуване візерунком пісень; се плакали і здригалися, се раділи і сміялися чиїсь могутні груди...

В спальній кімнаті було тихо, а Дора не спала. її розбудив жар власного тіла, розбудило якесь дивне почуття, і вона не спала. Чорне, коротке, кучеряве волосся дихало на неї жаром. Уста були наче пошмаровані теплим лоєм. Заложивши руки під голову, дивилася просто себе. Гадок її не турбували ані віддих Казя (як вона звала свого хвилевого любовника, що спав зараз біля неї), ані мухи, що літали і бреніли на всі тони, ані подих прохолоди, що подихала крізь відчинене вікно, ані голос перепелиці, що кричала далеко в полі. Вона була гола,— бо Казьо ще вночі зідрав з неї сорочку і кинув до дверей, і здавалося їй, що очі вогнем палають. Одною рукою скинула з себе ковдру і посунулась на край ліжка, де не було зігріте тілом; притулила одну щоку до подушки, котра в тім місці холодніша була,— на хвилину їй стало ліпше. Лиш гадки не покидали змученої голови. Наче в великій

святині, де маси людей мовчки приходять вклонитися і поцілувати ту святощ, чути важкий тупіт ніг на камінних плитах і брязкіт монет, що маса рук скидає до купи,— враження такеє було в голові від гадок. Ось одна гадка цілує мозок і уявляє веселу компанію. Там вона зустріла Казя, там він з нею пив і спав цілу ніч, там він її запрохав до себе — і вона поїхала. Там було також душно, а ціла компанія кричала голосно; там було повно диму від цигарок, а обрус на столі був цілий залитий вином і захляпаний стравою. В голові тоді у неї було повно того пекельного крику і тої пекельної задухи; а Казьо обіймав її, частував цигарками і доливав вина в її чарку. Вона, правда, давно звикла до такої атмосфери, вона вже давно забула про інший порядок життя, але сьогодні їй тяжко, їй невимовно тяжко, і вона протестує. "А на що те все? — думає Дора, обертаючись на спину і кладучи руки під голову.— Чому в світі цілий ряд припадків: припадково я могла бути жінкою професора, музики, ученого; припадково я могла мати гроші і жити собі до вподоби; припадково мене б шанували і поважали і припадково — на мене плюють. На мене плюють!., плюють вином, плюють грішми, плюють своїми пестощами... Люди, я жити хочу... бідна Дора жити хоче!.." Здавило щось за горло, куточки уст задрижали, вона звела докупи лікті і почула на голих руках сльози. "Бідна Дора жити хоче!" — наче відголос, гукала гадка.

"А тямиш ти сцену малого вандрівного театру? — питає хтось непомітний, цілуючи-мозок.— А тямиш ти вино і бенкети по загородніх ресторанах з акторами?" — "Не тямлю... Годі, годі!" — борониться Дора.

Ось третя гадка цілує мозок. Дора уявляє брата-сухот-ника, що помирає десь тепер у варшавськім шпиталі; вона уявляє стару матір, що ходить по дворах і скуповує старе одіння. "Мамо, нащо ти кинула мене в світ? Мамо, голубко!.." — проривається крізь сльози голос. "А ти завтра поїдеш, бо Казьо соромиться показати тебе сестрі, а сестра Казя приїде позавтра, і ти мусиш тікати. Тебе ховають і викидають, як штани і сорочки з того покою, де приймають гостей!" — невпинно дратує гадка. "Ні, я не поїду!" — каже вона.

Казьо порушився у сні і поклав руку на груди Дорі, котру сей рух наче варом обдав. Вона скинула своїми руками його руку і схопилася з ліжка, дрижачи, наче у пропасниці. Очі малювали страх; вона бажала укрити руками свою наготу від якогось лютого ворога. Дотикаючись свого тіла, вона відчувала його ненормальну старість; при кожнім кроці вона чула на собі наче мішок важкий і гарячий. "Я жити хочу!" — казала вона не голосом, а хрипінням і страшними очима вглядалася в стіну, наче сі стіни не давали їй жити. Так вона стояла хвилю мовчки, дрижачи, здавлюючи одною рукою груди і другою бік так сильно, що пальці, наче кігті, затопилися в м'якім тілі. Раптом Дора стямилася і поквапно зачала шукати сорочки; кілька разів її підносила, знову кидала і знову шукала. Зуби, недивлячись на те що вона їх затисла,— сильно дзвонили, а кожний мускул корчився, дрижав і стягав докупи ціле тіло. Нарешті зодягла сорочку, спідничку, блузку; швиденько позапиналася і боса через кімнати пішла надвір. Пробігла проз вікна до саду і навмання стежкою просто і просто... Так пробігла цілий сад, добігла до рова, що відділив сад від поля і був повний дощової води,— і стрибнула, стрибнула, але незручно, бо одна нога трапила в воду, в в'язке болото, і вона упала. Лиш зібрала всю силу, яка була, і, хапаючись руками за траву, вилізла з рова, заболочена, мокра. Той сильний шал, що гнав її через сад, що не давав спокою в ліжку, наче відступився від неї, коли вона упала в рів, а замість нього сльози знесилля здавили за горло. її боліло тому, що вона слаба, незручна, підла; її боліла сама згадка на те, що хтось побачить і замість пожалувати — буде глумитися з її вигляду. "Боже! — шептала вона, стискаючи сильно долоні і стаючи на коліна.— Боже! прости мене прокляту!" Тут розум поспішно став диктувати старі з дитячих літ молитви, а уста, наче покірна дитина, повторювали за розумом слова. Але інші гадки плутали молитву, і вона починала наново, притискаючи з силою до грудей руки і змушуючи цілий мозок до сильної молитви. Вона проказала "Отче наш", "Вірую" і "Богородицю", з натиском на кожне слово. Ранок, наїжачене стернею поле, копи рівними рядами, тепле проміння сонця мимохіть трап-ляли в очі Дори і цілющим подихом дихали на нерви. Роса блищала і мінилася на кожній стеблинці, а небо дивилося простим, задуманим зором. Дора молилася не довго, але щиро; клала поклони, дотикаючись чолом землі, незважаючи на те

що стерня болюче дряпала. Уклонившись, не підносилась зразу, лиш цілувала землю і була рада, що чула запах змоченої росою землі. І якийсь новий дух, дух спокою обхопив її змучене тіло, а рання прохолода цілувала очі, як ніхто з людей, устами здорового сну. Дора з останнім поклоном лягла на землю і заснула. Уста її склалися в усміх дуже хворого чоловіка, котрий перший раз — за час своєї хвороби — заснув тихим сном.

* * *

Годинник вибив четверту, а вказівки показували сьому. Казьо пробудився і, лежачи видом до стіни, почав виспівувати: "Циліндер, циліндер, циліндер — фрак, фрак, фрак, то єсть культурний німецький знак". Потом змовк і, не обертаючи виду, питав: "Дора, ти спиш? А, спиш!" — і він, обернув руку назад, бажаючи ухопити її і збудити. "А, хитруєш... ні!.." — і він раптом перекотився на другий бік. "Немає? так рано... Дора! До-ора!" — гукав він. "Ну, чорт з тобою..." — балакав далі, позіхаючи і потягуючись; потім знову заспівав "циліндер". Він почував себе сьогодні незвичайно добре. Правда, те, що не було біля нього Дори, що вона так рано встала з ліжка, псувало його ранішній план: вона завтра поїде, а він хотів ще скористати з двох ранків. "Марина, Ма-арина!" — закликав він. Ввійшла служниця в підтиканій спідниці, з опаленими великими ногами і стала чекаючи. "Зроби гер.бату і поклич паню!" — казав він, дивлячись через голову на служницю і крутячи рукою вус. Служниця мовчки осміхнулася і вийшла. Потім він устав, одягнувся і вийшов до саду стрінути Дору; пройшов, гукаючи, стежка^ми до рова і виглянув на поле. Побачивши Дору, перестрибнув через рів і пішов до неї.

Сонце вже висушило болото на ногах, руках і спідниці, а вона спала. Він надійшов до неї і став здивований. "Що вона, здуріла?" — погадав він і почав будити. Вона розплющила очі, але раптом зажмурила, бо ясний світ сонця засліпив зір. Вона полежала ще хвилину, потім сіла і мовчала, не в змозі відірватися від сну. Голова була тяжка і боліла, а враження ранку зближалося до уяви. Вона злякалася сього враження, наче

страшного привиду, схопила Казя за шию, зачала цілувати, примовляючи: "Мій Казюньо, мій любий!" Він не міг утримати рівноваги і упав їй на коліна, відпихаючи і кажучи: "Що ти здуріла, чи що? Чого ти тут?" Вона не дала йому розпитувати далі і затулила миттю долонею його уста. Цвікер Казя злетів на землю, а вона, обхопивши Казя вільною рукою за шию, цілувала; цілувала так часто і так сильно, аж поки не відперла на другий план ту мару, що страхала її зранку. Потім швидко відіпхнула його з колін, раптом підхопилася і з незвичайною веселістю промовила: "Ну, йдемо на сніданок!" — "Але де ти, де ти в грязюку влізла?" — питав Казьо, шукаючи цвікера. "Се я так через рів скочила".— "Дурна!" — відрубав він, накладаючи цвікер і покручуючи вуса; потім заспівав "циліндер". Вона зачала, йому підтягувати; він вхопив її під паху і, надавлюючи пальцями груди, всміхався; почав в такт пісні підскакувати та підбігати; перестрибнули вдвох через рів і, сміючись, сховались між деревами.